

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті розглянуто вимоги до змісту підготовки фахівців кваліфікаційного рівня "магістр", виявлено типові недоліки у написанні й оформленні магістерських робіт, з'ясовано причини їх появи та способи усунення.

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність, навчання студентів, магістерська робота.

Економічні і соціальні реформи, які здійснюються в Україні, значною мірою змінюють характер праці спеціалістів у різних сферах людського буття. Згідно з цим змінюються й вимоги до підготовки кадрів. Серед найголовніших можна виокремити розвиток спеціаліста творчого, ініціативного, здатного до запровадження у практику нових досягнень наукової і технічної думки. Неодмінною умовою виконання цієї вимоги є широке залучення студентів вищих навчальних закладів до науково-дослідницької роботи, безпосереднє включення їх до сфери наукового життя.

У Законі України "Про вищу освіту" передбачено, що наукова і науково-технічна діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою освітньої діяльності й здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної і виробничої діяльності в системі вищої освіти [1].

Досвід свідчить, що розвиток наукових досліджень у вишах безпосередньо впливає на якість навчального процесу, оскільки вони змінюють не лише вимоги до рівня знань студентів, а й сам процес навчання і його структуру, підвищуючи ступінь підготовленості майбутніх фахівців та їхній творчий потенціал.

Згідно вимог до випускних робіт, у дипломних роботах повинні бути представлені елементи проведеного дослідницького пошуку, що характеризують здатність і підготовленість студента теоретично осмислити актуальність обраної теми, її науково-прикладну цінність, можливість проведення самостійного наукового дослідження і застосування отриманих результатів у практиці навчання учнів і студентів. Таким чином випускні роботи виступають показником результативності науково-дослідницької підготовки майбутніх фахівців.

З існуючих кваліфікаційних рівнів найвищу підготовку до науково-дослідницької діяльності мають демонструвати магістри. Проте аналіз публікацій [4,7] і результати нашої експертизи магістерських робіт природничо-математичного і технологічного профілю засвідчили певні недоліки в їх структурі, змісті й оформленні, які знижують якість дипломних робіт і свідчать про прогалини в підготовці фахівців даного рівня кваліфікації.

У контексті зазначеного проблема підвищення якості підготовки випускників до написання магістерських робіт є актуальною.

Метою даної статті є пошук шляхів і визначення способів підвищення рівня підготовки магістрантів до виконання і захисту випускних робіт.

До завдань дослідження увійшли:

- з'ясування вимог до змісту і оформлення магістерських робіт;
- виявлення типових недоліків виконання і оформлення магістерських робіт та аналіз причин їх появи;
- виявлення шляхів та способів підготовки випускників до виконання магістерських робіт з метою усунення виявлених недоліків.

Аналіз літератури [3, 6, 7, 8] дозволив встановити, що:

а) Магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення

проблемних професійних завдань у певній галузі. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації, бути спроможним до творчої науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності.

б) Магістерська освітньо-професійна програма включає в себе дві приблизно однакові за обсягом складові – освітню і науково-дослідницьку. Зміст науково-дослідницької роботи магістранта визначається його індивідуальним планом і завданнями, які розробляються у перший місяць навчання у магістратурі.

в) На відміну від дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук, що є науково-дослідницькими працями, магістерська робота як самостійне наукове дослідження кваліфікується як навчально-дослідницька праця, в основу якої покладено моделювання більш-менш відомих рішень. Її тематика та науковий рівень мають відповідати освітньо-професійній програмі навчання. Виконання зазначеної роботи повинне не стільки вирішувати наукові проблеми (завдання), скільки засвідчити, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і прийоми їх вирішення. При оцінюванні випускної кваліфікаційної роботи виходять з того, що магістр повинен уміти:

- формулювати об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження;
- складати план і розробляти модель процесу, який засвідчений у темі дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- обробляти отримані дані, аналізувати і синтезувати їх на базі відомих літературних джерел;
- оформляти результати досліджень відповідно до сучасних вимог у вигляді звітів, рефератів, статей.

Готовність саме до такої діяльності має засвідчувати дипломна робота магістрантів.

г) Магістерська робота як наукова праця досить специфічна. Перш за все, її відрізняє від інших наукових робіт те, що вона виконує кваліфікаційну функцію. У зв'язку з цим основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації та вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати наукові завдання.

Зміст магістерської роботи в найбільш систематизованому вигляді фіксує як вихідні передумови наукового дослідження, так і весь його хід, а також отримані при цьому результати. Причому тут не просто описуються наукові факти, а й проводиться їх всебічний аналіз, розглядаються типові ситуації, відповідно до обраної теми.

Оформлення магістерської роботи подається у вигляді, який дозволяє зробити висновок, наскільки повно відображені та обґрунтовані положення, висновки і рекомендації, які містяться в роботі, їх новизна і значимість. Сукупність отриманих у такій роботі результатів повинна свідчити про наявність у її автора первинних навичок наукової роботи.

Експертиза магістерських робіт природничо-математичного, технологічного, педагогічного і методичного змісту, виконаних у ХДУ, дала підстави для висновку, що в них мають місце типові помилки, зокрема:

1. Не чітко сформульована тема дослідження.
2. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.
3. Назви розділів і підрозділів не відбивають реальну проблемну ситуацію в обраному напрямі наукових досліджень.
4. Зміст роботи не відповідає поставленій меті або не розкриває тему повністю в її теоретичній або практичній частинах.
5. Відсутній аналіз сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури з теми дослідження за останні 2-10 років.

6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.

7. При викладі матеріалу відсутні аргументованість суджень та точність наведених даних, а також визначення базових понять, на яких будуються моделі досліджуваних процесів.

8. Користуючись мовою науки автори намагаються включати до тексту таблиці, формули, символи, діаграми, схеми, графіки тощо, проте допускають помилки в їх поданні і текстовій інтерпретації.

9. Не розкрито зміст та організацію особистого експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики), поверхово висвітлено стан навчання учнів за експериментальною моделлю.

10. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

11. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.

12. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.

13. Як ілюстраційний матеріал використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.

14. Робота являє собою компіляцію інформаційних повідомлень, підготовлених іншими авторами, або плагіат.

15. Обсяг та оформлення роботи не відповідають встановленим у ВНЗ вимогам, мають місце неохайність і помилки.

16. Під час захисту робіт автори вживають мовні конструкції, в яких застосовується особовий займенник "я" ("я довів", "я отримав") та ін.

Наявність зазначених недоліків суттєво знижує якість магістерської роботи і свідчить про недостатній рівень підготовки магістрантів до науково-дослідницької роботи.

Пошук причин появи таких недоліків у науково-дослідницькій діяльності магістрантів дозволив встановити, що:

А) Головною умовою результативності науково-дослідницької діяльності є її безперервність та наступність, адже з кожним курсом студенти набувають за обраною темою наукового пошуку нові знання щодо попередніх. Починаючи з другого курсу, за допомогою викладачів вони мають навчитись обирати напрям та тему наукового дослідження (під час підготовки курсових робіт), вміти шукати й накопичувати інформацію, аналізувати її та робити висновки, готувати реферати, писати курсові роботи, наукові статті, тези, доповіді, дипломну (магістерську) роботу.

Б) З метою підготовки студентів до зазначених видів діяльності до навчальних планів більшості спеціальностей включено дисципліну "Основи наукових досліджень", завданням якої є надання студентам необхідного обсягу знань у галузі наукових досліджень, підготовка їх до самостійного виконання наукової роботи, ознайомлення з формами звітів та методикою підготовки повідомлень, доповідей, наукових статей, курсових та дипломних робіт.

У результаті вивчення теоретичних курсів та виконання досліджень за обраною тематикою студент повинен засвоїти методологію і методику наукових досліджень, а також навчитись відбирати та аналізувати необхідну інформацію, формулювати мету, завдання та гіпотезу, планувати та проводити експеримент, порівнювати його результати з теоретичними обґрунтуваннями проблеми; формулювати висновки наукового дослідження; складати звіти за результатами дослідження.

Для магістерських робіт специфічним є не лише зміст магістерської роботи, а й форма його викладу, яка характеризується певним ступенем абстрагування, активним застосуванням математичного апарату, засобів логічного мислення, комп'ютерних методик та математичної статистики. Уміння здійснювати ці дії мають формуватися у студентів поступово, збагачуючи досвід із їх застосування на практиці.

Реальний стан готовності студентів до виконання цих дій свідчить про те, що накопиченого ними досвіду недостатньо для самостійного виконання різних видів наукових робіт. Це виявляється у їх невмінні самостійно складати завдання з підготовки випускних робіт, розробляти індивідуальну програму дослідницької роботи під час науково-дослідницької практики, підготувати звіт про їх виконання, написати статтю до збірки "Магістерські студії", оформити магістерську роботу відповідно до вимог.

Аналіз причин такого становища, дозволив дійти висновку, що:

– обмаль годин, відведених на вивчення "Основ наукових досліджень", не дає змоги студентам засвоїти алгоритм визначення основних елементів вступу наукової роботи та структури наукового дослідження;

– інноваційний характер інформації з методологічних основ наукових досліджень утруднює її сприйняття студентами, а відсутність часу на виконання достатньої кількості практичних завдань унеможливує її якісне засвоєння;

– мають місце порушення систематичності і послідовності у навчанні студентів основ науково-дослідницької діяльності через недотримання викладачами вимог до керівництва виконанням та оформленням курсових робіт на 2-4 курсах;

– відсутні умови для залучення студентів до наукових досліджень на 2-3 курсах, через що досвід з виконання науково-дослідницької роботи втрачається;

– низька мотивація багатьох студентів до науково-дослідницької діяльності є причиною відсутності в них бажання приймати участь у студентських науково-практичних конференціях.

З метою усунення зазначених недоліків нами були розроблені заходи, до складу яких увійшли:

– підсилення уваги студентів до наукових досліджень шляхом урахування при виборі тематики дипломних і курсових робіт важливих для суспільства на сучасному етапі його розвитку напрямів, проголошених у новітніх нормативних документах. Наприклад, для освітньої галузі це завдання, пов'язані з переходом школи на компетентнісний вимір якості освіти, впровадження нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та Концепції профільного навчання, розвиток творчих здібностей учнів шляхом залучення їх до дослідницької діяльності, розробка технологій компетентнісного навчання та методика розробки і впровадження елективних курсів та ін);

– включення до методичних рекомендацій з написання курсових і випускних робіт порад щодо визначення об'єкту, предмету, мети і завдань дослідження з обраної теми у межах конкретної навчальної дисципліни (фізика, педагогіка, методика навчання фізики та ін), а також оформлення робіт та вимог до їх захисту й оцінювання;

– складання для студентів орієнтовного алгоритму можливих дій, до яких він може залучатися під час самостійного розроблення індивідуальних завдань наукових досліджень під час навчальної і науково-дослідницької виробничих практик;

– щорічне проведення на факультеті фізики, математики та інформатики Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, у якій можуть приймати участь всі студенти факультету;

– залучення студентів до участі у виконанні наукових досліджень кафедри і заслуховування їх виступів на засіданнях проблемних груп;

– мотивація студентів до участі у конкурсах студентських науково-дослідницьких робіт різних рівнів та наукових конференціях інших навчальних закладів України;

– залучення магістрантів до консультування студентів молодших курсів з питань написання курсових робіт, статей і тез доповідей на конференцію під час науково-дослідницької практики на п'ятому курсі та ін.

В якості прикладу переліку дій, до яких можуть залучатися студенти під час складання індивідуальних науково-дослідницьких завдань з напрямів досліджень кафедри фізики та методики її навчання, наведемо такі:

у випадку проведення експериментальних досліджень з фізики:

- опрацювати літературу з проблеми дослідження;
  - написати теоретичний розділ магістерської роботи за узгодженим з науковим керівником планом;
  - розробити модель експериментальної установки для дослідження .....
  - підібрати обладнання для створення експериментальної установки, призначеної для дослідження;
  - виготовити установку для дослідження залежності між .....
  - розробити програму проведення досліджень залежності ... із застосуванням розробленого устаткування;
  - провести експериментальне дослідження явища ... або залежності між величинами... та зробити необхідні розрахунки;
  - проаналізувати отримані результати і зробити висновки;
  - здійснити статистичну обробку результатів експерименту (за необхідності);
  - описати експериментальний і статистичний матеріал у другому розділі магістерської дисертації за узгодженим з науковим керівником планом;
  - підготувати за результатами експерименту статтю або тези доповіді на Всеукраїнську студентську науково-практичну конференцію;
  - підготувати роботу на конкурс студентських наукових робіт;
- у випадку проведення теоретичних досліджень з фізики:*
- вивчити літературу по темі дослідження;
  - оформити теоретичний розділ, в якому висвітлити основні теоретичні положення досліджуваної проблеми, що існують в сучасній науці, задачі які будуть розв'язуватися у випускній роботі;
  - обґрунтувати вибір моделі, яка буде використана при розв'язуванні поставленої задачі, описати цю модель, визначити межі її застосування, зазначити переваги та недоліки;
  - у випадку, коли метою роботи є створення комп'ютерної моделі, розробити алгоритм програми та саму програму для комп'ютерного моделювання заданого процесу, дослідити процес на комп'ютерній моделі при різних значеннях вхідних параметрів. Проаналізувати отримані результати і порівняти їх з літературними даними, отриманими експериментально. Зробити висновок про коректність розробленої комп'ютерної моделі;
  - у випадку, коли завданням дослідження є проведення розрахунків на основі обраної моделі, описати поставлену задачу, обрану модель взаємодії або процесу, описати математичний апарат, який буде використовуватися при розрахунках або комп'ютерну програму для наближених розрахунків. Провести розрахунки для різних режимів процесу або для різних точок середовища і моментів часу. Порівняти результати розрахунків з експериментальними результатами, оцінити похибку визначення параметрів на основі застосованої моделі, зробити висновок про межі застосування вибраної моделі;
- у випадку проведення досліджень з методики навчання фізики та астрономії :*
- опрацювати літературу з проблеми дослідження, проаналізувати її, обґрунтувати актуальність проблеми, мету і завдання дослідження, визначити об'єкт і предмет дослідження;
  - написати теоретичний розділ магістерської роботи за узгодженим з науковим керівником планом;
  - розробити програму експериментального дослідження ефективності розробленої методики формування ...;
  - розробити текст анкети для вивчення питання про ...;
  - підібрати методику дослідження обраної проблеми у практиці навчання учнів фізики (астрономії);
  - провести констатувальний педагогічний експеримент з вивчення думок вчителів і розподілу учнів за рівнями сформованості обраних показників ефективності розробленої методики;
  - обробити результати анкетування (тестування) та здійснити їх кількісний і якісний

аналіз;

– описати результати педагогічного експерименту, зробити висновки стосовно готовності вчителів до розв'язання досліджуваної проблеми і результативності навчального процесу за обраними критеріями і показниками до початку формувального етапу педагогічного експерименту;

– розробити методичку, пов'язану з обраною темою дослідження (наприклад, здійснення екологічного виховання учнів на уроках фізики засобами фізичних задач тощо);

– підготувати матеріали для вчителів і учнів з апробації розробленої методички...;

– описати сутність розробленої методички у другому розділі магістерської роботи за узгодженням з науковим керівником планом;

– передбачити можливість моніторингу (спостереження) за перебігом процесу впровадження розроблених матеріалів у практику навчання учнів фізики та підібрати найбільш доцільний спосіб фіксації їх результатів;

– провести діагностичні зрізи у контрольних і експериментальних класах з виявлення зрушень у показниках і критеріях досліджуваних характеристик за обраними показниками і критеріями;

– обробити результати контрольних вимірів, здійснити їх якісний і кількісний аналіз із залученням статистичних методів;

– описати результати експериментальних досліджень у третьому розділі магістерської роботи;

– сформулювати висновки відповідно до поставлених у вступі завдань дослідження та підготувати рекомендації щодо удосконалення обраного аспекту педагогічного процесу;

– підготувати за результатами дослідження статтю або тези доповіді на Всеукраїнську студентську науково-практичну конференцію;

– підготувати роботу на конкурс студентських наукових робіт.

З метою навчання студентів опрацьовувати і аналізувати літературу з проблеми дослідження рекомендуємо їм користуватись таким алгоритмом:

А) Опрацювавши інформацію з обраного аспекту дослідження, отриману з текстових і електронних джерел (не менше п'яти), представте її у вигляді таблиці 1:

Таблиця 1.

**Результати аналізу наукових робіт, присвячених діагностуванню
готовності вчителя до проектувальної діяльності**

Прізвище вченого	Критерії сформованості готовності до проектувальної діяльності	Показники сформованості готовності до проектувальної діяльності	Рівні сформованості
Р.Кузьмінов [123, с.65]	1. мотиваційна готовність 2. теоретична готовність 3. практична готовність, 4. творча готовність	1. потреба, мотиви, ціннісні настанови; 2. методологічні, загальнонаукові, професійні знання; 3. проявляється в діяльності, реалізується за рахунок умінь та навичок і може здійснюватися на рівнях розуміння, відтворення, застосування, творчості. 4. креативність.	Відтворюючий ускладнений творчий
Г.Монахова [150, с.222-224]	1. мотиваційний; 2. змістовний; 3. операційний;	1. усвідомлення ролі педагогічного проектування в педагогічній діяльності, прагнення до надбання знань і вмінь педагогічного проектування; 2. знання сутності, функцій, принципів, критеріїв успішної реалізації проектування; 3. уміння виділяти об'єкт проектування, вибирати оптимальні форми проектування, виявляти зв'язки між компонентами об'єкта; уміння формулювати цілі, складати проект в оптимальній формі; уміння обирати оптимальні форми і методи діяльності по реалізації проекту, проводити рефлексію.	Низький середній високий

С.Ярмакєєва [280, 281]	1.інтелектуально-інформаційний; 2.операційно-інструментальний; 3.ціннісно-орієнтаційний	- сформованість знань в області педагогічного проектування і педагогіки додаткової освіти дітей; - сформованість умінь проектувальної діяльності; - розвиток інтересів і мотивів проектувальної діяльності	критичний, репродуктивний, продуктивний, перетворювальний
---------------------------	---	--	---

2. Порівняйте кількість критеріїв готовності вчителя до проектування навчального процесу, запропоновану різними вченими, та їх назви. Зробіть висновок стосовно співпадання чи не співпадання їх кількості і назв.

3. Порівняйте кількість показників кожного критерію готовності вчителя до проектування навчального процесу, запропоновану різними вченими, та їх назви. Зробіть висновок стосовно співпадання чи не співпадання їх кількості і назв.

4. Порівняйте кількість рівнів сформованості показників кожного критерію готовності вчителя до проектування навчального процесу, запропоновану різними вченими, та їх назви. Зробіть висновок стосовно співпадання чи не співпадання їх кількості і назв.

5. Дайте відповідь на питання "Яка система діагностування обраного процесу, запропонована вченим, Вам подобається найбільше і чому? Чи можете Ви її прийняти в цілому для вашого дослідження, чи бажаєте взяти за основу і доповнити її власними пропозиціями?"

При подальшій розробці критеріально-рівневого апарату врахуйте, що:

а) критерії визначаються відповідно до обраної структури досліджуваного об'єкта;

б) критерії не вимірюються, а визначаються за обраними показниками;

в) методика виявлення обраних показників може здійснюватися із застосуванням методик, розроблених іншими вченими; або методик, розроблених іншими вченими і адаптованими до вашого процесу; або методик, розроблених вами, які називають авторськими. Тексти всіх зазначених у таблиці видів анкет наведіть у додатках.

Узагальнення обґрунтованих підходів до визначення критеріально-рівневого апарату дослідження представте у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2.

Система діагностування сформованості готовності вчителя фізики до проектування навчального процесу

Критерії	Показники складових критерію готовності вчителя до проектування	Методика виявлення показників	Рівні
Теоретична готовність	- знання теоретичних основ проектування; - знання нормативних вимог до організації навчального процесу з фізики.	- тестування - анкета, адаптована для вчителів фізики	високий; середній; низький
Практична готовність	уміння проектувати навчальний процес з фізики: - уміння описати об'єкт проектування; - уміння розробити проект НП на різних рівнях.	- опис за схемою - розробка проекту	високий; середній; низький
Особистісні характеристики	- мотивація; - спрямованість на творчість у проектувальній діяльності; - рефлексія.	- анкета вченого - авторська анкета - анкета вченого	високий; середній; низький

Важким питанням для студентів під час написання магістерської роботи є обробка результатів експерименту. Стосовно педагогічного дослідження логіка викладу матеріалу може бути такою:

1. Вибір контрольної і експериментальної вибірок. Доведення їх рівнозначності за обраними показниками із застосуванням методів математичної статистики (критерію Фішера або Пірсона).

2. У випадку малих вибірок ефективність дослідження може визначатися шляхом порівняння змін у обраних показниках для кожного учня у вибірці із застосуванням критерію знаків або критерію Вілкоксона.

Методика застосування зазначених критеріїв наведена у [2,5].

3. Після завершення педагогічного експерименту і проведення повторних контрольних вимірювань значень обраних показників доводити ефективність вашої розробки можна двома способами: а) шляхом порівняння розподілів учнів контрольної і експериментальної вибірок за рівнями вираження обраних показників/критеріїв, отриманих після завершення педагогічного експерименту і доведення, що зміни, які в них відбулися, є статистично достовірними; б-1) шляхом порівняння розподілів учнів контрольних груп за рівнями сформованості обраних показників, визначених на початку і після завершення педагогічного експерименту, і доведення за допомогою статистичних методів відсутності між ними статистично достовірних відмінностей; і б-2) шляхом порівняння розподілів учнів експериментальних груп за рівнями сформованості обраних показників, визначених на початку і після завершення педагогічного експерименту, і доведення за допомогою статистичних методів наявності між ними статистично достовірних відмінностей.

4. Статистичному обґрунтуванню результатів педагогічного експерименту має передувати якісний аналіз отриманих результатів, який можна проводити на основі представленого у таблицях цифрового матеріалу або спочатку унаочнити його за допомогою діаграм різного типу а потім якісно порівняти наведені дані.

Запровадження наведених заходів з активізації науково-дослідницької роботи студентів та їх підготовки до виконання кожного етапу наукового дослідження збагачує їх досвід і позитивно впливає на якість випускних робіт, які можна вважати інтегрованим показником навчальної і науково-дослідницької підготовки майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України "Про вищу освіту". – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/1556-18 -
1. http://www.osvita.org.ua/pravo/law_05/; <http://www.mon.gov.ua/>
2. Грабарь М.И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях. Непараметрические методы/ М.И. Грабарь, К.А.Краснянская. – М.: Педагогика, 1977. – 136 с.
3. Методичні рекомендації та вимоги до написання і оформлення магістерської роботи за освітньокваліфікаційним рівнем "МАГІСТР"/ Укладачі: І. Г. Максименко, Л.Л. Сушенцева–Кривий Ріг, 2009.-112 с.
4. Основи наукових досліджень Навчальний посібник / Цехмістрова Г.С. – Київ: Видавничий Дім "Слово", 2003.- 240 с.
5. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии/ Е.В.Сидоренко. – СПб: ООО "Речь", 1995. – 349 с.
6. Хриков Є.М. Педагогічні умови в структурі наукового знання [Електронний ресурс]/ Є.М.Хриков // Персональний сайт Є.М. Хрикова. – Режим доступу:<http://hrykov.luguniv.edu.ua/>
7. Чорновол-Ткаченко О.О. Науково-дослідницька діяльність студентів у ВНЗ України: зміст та завдання / О.О.Чорновол-Ткаченко.- Режим доступу dspace.univer.kharkov.ua/.
8. Шарко В.Д. Коробова І.В. Науково-дослідна і педагогічна практика магістрантів: організація і проведення [для студентів напряму підготовки "Фізика*" денної, заочної та екстернатної форм навчання] / В. Д. Шарко, І. В. Коробова. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2012. – 36 с.

Шарко В.Д.

МАГИСТЕРСКАЯ РАБОТА КАК ПОКАЗАТЕЛЬ КАЧЕСТВА НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПРОФЕССИОНАЛОВ

В статье рассмотрены требования к содержанию подготовки специалистов квалификационного уровня "магистр", выявлены типичные недостатки в написании и оформлении магистерских работ, определены причины их появления и способы устранения.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, обучение студентов, магистерская работа.

*MASTER'S PROJECT AS THE SCIENCE-RESEARCH TRAINING OF FUTURE SPECIALIST'S
QUALITY INDICATOR*

The content requirements to the specialist training for Master's degree are considered at an entry; the quality indicators of the training to the Master's project accomplishment are defined; the typical mistakes in the writing and design of the graduation thesis; the causes of occurrence and the ways of remedy are elicited

Key words: science-research activity, master's training, master's project.

УДК 378.094.371.388

Яцула Т.В.

***ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ЯК ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ***

Статтю присвячено аналізу підходів щодо визначення сутності особистісної взаємодії вчителя з позиції його компетентності

Ключові слова: компетентність, спілкування, взаємодія, особистісна взаємодія

Аналіз наукової літератури з проблеми педагогічної компетентності вчителя дозволив встановити, що в її основі знаходяться: рівень професійної освіти, досвід роботи, індивідуальні здібності фахівця, його прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, творче і відповідальне ставлення до праці.

В основі показників якості професійної освіти за визначенням європейської співдружності країн знаходяться наступні компетентності:

– соціальна компетентність – здатність брати на себе відповідальність, спільно з іншими приймати певні рішення і реалізувати їх, узгоджувати власні інтереси з потребами суспільства;

– комунікативна компетенція – володіння технологіями усного і писемного спілкування;

– соціально-інформаційно компетенція – володіння інформаційними технологіями і критичним відношенням до інформації, яка поширюється засобами масової інформації;

– когнітивна компетенція – готовність до постійного підвищення власного освітнього досвіду, здатність самостійно набувати знання й уміння, здатність до саморозвитку;

– спеціальна компетенція – підготовленість до самостійного виконання професійних дій, оцінки результатів своєї праці. Не зважаючи на те що готовність і компетентність є близькими категоріями, між ними існує суттєва різниця. Готовність характеризується як потенційний стан виконання професійних дій, а компетентність виявляється тільки у професійній діяльності і можна казати що віддзеркалює відповідний стан готовності. Виходячи з цього, розглядаючи компетентність у спілкуванні майбутнього учителя ми акцентуємо увагу на важливих аспектах формування готовності до зазначеної професійно важливої функції педагогічної діяльності.

Незважаючи на те, що проблема спілкування досить широко висвітлена в філософській, психологічній, педагогічній науковій літературі, педагогічні аспекти її осмислення привертають увагу науковців у контексті зміни парадигми сучасної освіти (О.О.Бодалев; С.Л.Братченко; Г.В.Дьяконов; М.С.Каган; О.М.Леонтьев; Б.Ф.Ломов; Б.Д.Паригін; Л.А.Петровська та ін.).

Складність аналізу категорії "спілкування" визначається тим, що вона є предметом спеціального вивчення таких наук, як філософія, соціологія, психологія, лінгвістика, теорія культури, теорія інформації й ін. Відзначаючи цю універсальність, Б.Д.Паригін зазначає, що